

Aygün Bəhlul qızı TALİBOVA

Qərbi Kaspi Universiteti,
Psixologiya və Sosial iş kafedrasının magistrantı
E-mail: ayguntalibova20@gmail.com

AUTİZM SİNDROMUNUN ÜMUMİ PSIXOLOJİ XARAKTERİSTİKASI

Xülasə

Bildiyimiz kimi autizm sindromu son dövrlərdə çox rast gəlinən pozuntudur. Bu məqalədə autizm sindromu və onun yaranmasına təsir göstərən amillər müzakirə olunmuşdur. Eyni zamanda insanlar öz övladlarında hansısa fərqli davranış, reaksiya və əlamətlər görərsə artıq autizm haqqında düşünməyə başlamalıdırlar- mövzusunda faydalı məlumatlar verilmişdir.

Açar sözlər; autizm, stereotip, qeyri- adi davranış, asperger, sindrom

UOT: 159.9

DOI: <https://doi.org/10/54414/NNUZ2662>

Giriş

Hazırda dünyada 6,5 milyondan çox autizmlı insan var. Son vaxtlar xəstəliyin tezliyi kəskin şəkildə artıb. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının məlumatına görə, 2019-cu ildə hər 150 uşağdan 1'də autizm hadisəsi qeydə alınıb. Autizm 21-ci əsrin xəstəliyidir. "Autizm" termini psixiatr E. Bleuler tərəfindən təqdim edilmişdir, O, bu anlayışı faktiki münasibətlərə məhəl qoymadan assosiasiyaları empirik realıqdan ayırmaq qabiliyyəti kimi qəbul etmişdir. Əvvəlcə E.Bleuler autizmi şizofreniya xəstələrinin təfəkkürünün özünəməxsus xüsusiyyəti kimi başa düşürdü ki, onun əsas xüsusiyyəti özünə və realıqdan uzaqlaşmaqdır.

Əsas hissə

1943-cü ildə Amerikalı klinisist Leo Kanner ilk dəfə uşaq psixiatriya praktikasında müşahidə etdiyi sindromu təsvir etdi və onu erkən uşaqlıq autizmi olaraq təyin etdi. O, əsas pozuntunu uşaqların doğuşdan ətrafdakı insanlarla münasibət qura bilməməsi və xarici vəziyyətlərə düzgün reaksiya verə bilməməsi hesab edirdi. Əvvəlcə Leo Kanner bu pozğunluğu şizofreniyanın uşaqlıq forması kimi təsnif etdi. Sonradan o, bu pozğunluğun müstəqil xarakter daşdığı qənaətinə gəldi. Leo Kanner səbəbləri affektiv sfera və üzvi pozğunluqlar hesab edirdi. Erkən uşaqlıq autizminin etiologiyası, patogenezi, klinik mənzərəsi, müalicəsi və proqnozu ilə bağlı

hələ də mübahisələr davam edir Autizm realıqdan qopma, özünə qapanma, xarici stimullara reaksiya verməmə, ətraf mühitlə təmasda passivlik və hiper həssaslıq kimi qəbul edilir [3].

Autizmin əsas əlamətləri uşağın ana-dangəlmə baxışları, mimikaları və jestləri ilə başqaları ilə əlaqə qura bilməməsində özünü göstərir. Autistik uşaqlar müxtəlif narahat vəziyyətlərə və təəssüratların onlara qıcıqla təsir etməsinə özlərinə xas reaksiya verirlər. Belə uşaqlarda nitq inkişafı ləngiyir və bu, intellektual inkişaf səviyyəsi ilə bağlı deyil. Autizm özünü çox erkən, adətən həyatın otuzuncu ayından əvvəl göstərir [1].

Autizm ən çox 3-5 yaşlarında müşahidə olunur və qorxu, aqressiya və neqativlik ilə özünü göstərir. Sonradan intellektual və fərdi inkişaf pozğunluqları ortaya çıxır. Autizm pozğunluq kimi müxtəlif psixi pozğunluqlarda müşahidə olunur. Bəzi hallarda çox erkən (uşağın həyatının ilk aylarında və illərində) aşkar edilir və klinik mənzərədə əsas yer tutur. Beləliklə, bütün psixi proseslərə mənfi təsir göstərir.

Bu zaman onlar zehni inkişafın təhrif olunmuş variantı olan erkən uşaqlıq autizm sindromundan danışirlar. Autizmdə bəzi zehni funksiyalar ləng inkişaf edir, digərləri isə patoloji sürətlə inkişaf edir. Bəzən nitqin inkişaf etməmiş kommunikativ funksiyası ilə uşağın yaşı üçün zəngin lüğət qeyd olunur [8].

Bir çox elm adamı əksər hallarda ASP-nin irsi olması ilə razılaşır. Autizmin inkişafı bir gendən deyil, multifaktorial mexanizm adlanan bir qrup gendən asılıdır. Gen kompleksi patologiyasının özünün ötürülməsini təmin etmir, lakin onun inkişafına meyl ya ekzogen (travma, infeksiya, intoksikasiya, psixoloji travma və s.) və ya endogen (yaş böhranı, konstitusiya xüsusiyyətləri və s.) ola bilən açıq bir amil olduqda həyata keçirilir. Mərkəzi sinir sisteminin üzvi zədələnməsi 50 ildən artıqdır ki, etiologiya ilə əlaqədar olaraq nəzərdən keçirilir. Təcrübə göstərir ki, ASP diaqnozu qoyulmuş bir çox uşaqlarda mərkəzi sinir sisteminə üzvi zədələnmə əlamətləri görünür. Lakin onların genezisi və ixtisasını müəyyən etmək çox çətindir.

Bir çox alimlər (S.S.Mnuxin 1949, D.N.İs-aev, V.E.Kaqan, K.S.Lebedinsky 1990) hesab edirlər ki, erkən uşaqlıq autizm sindromunun üzvi mənşəyi beyin qabığında lokallaşdırılmış sinir sisteminin uşaqlıqdaxili zədələnməsi ilə qarşılıqlı əlaqədədir. Psixanalitik yanaşma çərçivəsində xarici tədqiqatlar uşaqla ana arasında affektiv əlaqənin pozulması, soyuqluq, onun despotik təzyiqi nəticəsində uşağın emosional sferasına və fəaliyyətinə təsir edən erkən uşaqlıq autizminin (B.Bettelheim) formalaşmasında xroniki psixotraumatik vəziyyətə xüsusi diqqət yetirir.

Autizmin əsas səbəbləri fenilketonuriya, məxmərək, bağırsaq xəstəlikləri və hamiləlik zamanı kimyəvi maddələrə məruz qalmasıdır. Zəif X sindromu ilə autizmin olması arasında əhəmiyyətli statistik əlaqə var. Erkən postnatal dövrdə ağır infeksiyalar autizmin səbəbi ola bilər [7].

Hazırda xaricdə autizmin mənşəyi və təzahürünün xüsusiyyətlərini L. Wing, K. Lord, M. Rutter, D.L. Robbins. Bundan əlavə, tədris metodları və diaqnostika vasitələri təkmilləşdirilir. Autizmin yaranması problemi xarici və rus tədqiqatçıları tərəfindən fəal şəkildə öyrənilir. E.R.-nin araşdırmalarında. Baenskaya, M.M. Liebling, V.V. Lebedinsky, O.S. Nikolskaya autizmi məktəbəqədər uşaqların emosional sferasında əhəmiyyətli bir pozğunluq hesab edir. Elm adamları V.M. Bashina və E. Courchesne, beyin qabığının funksiyalarının pozulması ilə əlaqəli olan autizmin mənşəyinin genetikasını və neyrobiologiyasını təhlil etdilər. Yerli elmi ədəbiyyat,

autizmlə bir uşağın inkişafına təsir edən ən əhəmiyyətli amilləri təhlil edərək, birbaşa autizmi müəyyənləşdirir, yəni. uşaq öz içində çəkilirdi. Eyni zamanda, stereotipik davranış və gecikmiş və pozulmuş nitq inkişafının xüsusiyyətləri müşahidə olunur. Bunlar uşağın həyatının ikinci və üçüncü ilində aşkar edilə bilən əlamətlərdir.

Beləliklə, autizmin klinik mənzərəsi çox mürəkkəbdir. Tədqiqatçılar erkən autizm sindromunun inkişafının bir çox səbəbini qeyd edirlər. Bunlara aşağıdakılar daxildir: qalıq üzvi amillərin təsiri (hamiləlik, doğuş, travmatik beyin xəsarətləri və infeksiyalar patologiyalarının nəticələri); anadangəlmə beyin disfunksiyasının nəticəsi; informasiya emalı üçün zəruri olan sinir strukturlarının inkişaf etməməsi və s.

Autistik uşağın davranışı ona tanış olan sabitliyi qorumaq istəyi ilə eynidir və bu, ətraf aləmdəki hər hansı bir dəyişikliyə qarşı çıxır. Xarici təzahürlər olaraq, bu, uşağın daim narahat olması, qorxması, aqressiv, özünə aqressiv, hiperaktiv olması, diqqətinin pozulması ilə ifadə edilir. Üstəlik, bu şəxsiyyət stereotipikdir, çoxsaylı təkrarlarda və sadə və mürəkkəb ritual hərəkətlərdə ifadə olunur. Uşaqlar yemək yemək, qab-qacaq istifadə etmək, geyim, gəzinti, kitab oxumaq və musiqi dinləməkdə gündəlik vərdislərində ciddi ardıcılıq əldə etməyə çalışırlar [9].

Autizmlə uşaqların oyunları da stereotipdir. Tipik olaraq eyni hərəkətlərin monoton, mənasız şəkildə təkrar edirlər. Autizmlə uşaqlar oyuncaqlardan təyinatı üzrə istifadə etmirlər. Su tökürlər, qum tökürlər, amma adi uşaq oyunlarını oynayırlar.

Autizmdə qeyri-bərabər inkişaf motor bacarıqlarında açıq şəkildə özünü göstərir. Çox vaxt uşaq fərdi mürəkkəb hərəkətləri asan olanlardan daha müvəffəqiyyətlə yerinə yetirir, bəzən incə motor bacarıqları fərdi təzahürlərində ümumi motor bacarıqlarından daha tez inkişaf edir və kortəbii fəaliyyətdə sərbəst, dəqiq və asanlıqla yerinə yetirilən hərəkəti könüllü fəaliyyətdə yerinə yetirmək çətin olur [5].

"Qeyri-adi" davranışın ilk əlamətlərinə həyatın ilk ilində qeyd olunan həssas stimullara paradoksal reaksiyalar daxildir. Autistik uşaqlar "yeniliyə" qeyri-adi reaksiya verirlər.

Autizmlı uşaqların əksəriyyətində açıq şəkildə "canlandırma kompleksi" yoxdur. Uşaqlar səsə gülmür və təəccüblənmirlər. Beləliklə, animasiyanın böyüklərə reaksiyasının cansız cisimlərə reaksiya ilə müqayisədə daha davamlı olduğu normadan fərqli olaraq, belə uşaqlarda əks mənzərə müşahidə olunur. Ancaq uşaqlarda dirçəliş reaksiyalarında həm yaxın böyüklərə, həm də hər hansı bir qərībā qarşı laqeydlilik qeyd olunur [4].

Uşaq böyüdükcə yaxın böyüklərlə emosional təmasların zəifliyi artır. Anasının qucağında olanda onlar uyğun mövqə tutmur, qucaqlaşmır, süst və passiv qalırlar. Həyatın birinci ilinin ikinci yarısında uşaqların davranış xüsusiyyətləri ən çox özünü göstərir. Autistik uşaqlar ümumi letarji və passivlik ilə xarakterizə olunur. Digərləri, əksinə, artan hərəkətililik və həyəcanla xarakterizə olunur. Bu, uşağın gözünü tutan bütün obyektləri götürmək istəyində qeyd olunur, bu zaman obyektin xüsusiyyətlərinə toxunmaq və öyrənmək olmaz. Autizmlı uşaqlar üçün ən cəlbədicə şeylər, cisimlərlə manipulyasiyalardır. Bəzi uşaqlar xüsusi cırıltı səsi çıxarmaq üçün qapıları açıb bağlayır və cırıq kağızın xışiltısına qulaq asırlar.

Autizmlı uşaqlarda müşahidə olunan ətraf mühitdəki dəyişikliklərə dözümsüzlük fenomeni - "şəxsiyyət fenomeni" yeniliyə spesifik reaksiya ilə əlaqələndirilir. Rəfdəki əşyaların sırasının dəyişməsi, ana paltarında yeni yaxalıq. Uşaqlar çox vaxt paltar və yeməklərini seçirlər. Özünə xidmət hərəkətləri yavaş-yavaş inkişaf edir, lakin onları mənimsədikdən sonra uşaqlar qazanılmış bacarıqlardan istifadə etməkdən imtina edir, böyüklər tərəfindən qidalanmağa və geyinməyə üstünlük verirlər [5].

Fantaziyaların məzmunu uşağın təsadüfən eşitdiyi nağılların, hekayələrin, filmlərin, bədii və real hadisələrin şıltaq bir şəkildə qarışmasıdır. Autizmlı uşaqların patoloji fantaziyaları artan canlılıq və təsvirlərlə xarakterizə olunur. Çox vaxt fantaziyaların məzmunu aqressiv xarakter alır. Uşaqlar hər gün saatlarla və uzun müddət ərzində yandırma, ölü insanlar və s. haqqında müxtəlif hekayələr danışa bilirlər [7].

Autizmlı bəzi uşaqlar musiqi və bədii fəaliyyətlərə meyl göstərilər. Bu dövrdə nitqin kommunikativ funksiyasında pozulmalar müşa-

hidə olunur, mutizm, özünəməxsus vurğular, sözün uzanması yaranır. Çox vaxt uşaqlar vura və ya dişləyə bilər. Autizmlı uşaqların böyüklərin qiymətləndirmələrinə tamamilə biganə qalmaları son dərəcə əhəmiyyətlidir. Onlar vaxtlarının çoxunu tək keçirirlər, danışmağa kiməsə ehtiyac duymurlar və kömək göstərmək istəmirlər. Məktəb illərində autizmlı uşaqlar yaşadlarından təcrid olunurlar. Onların dostları olmur. Onlarda əhval dəyişikliyi və qorxu özünü göstərir. Müəllimlər qeyd edirlər ki, bu uşaqlar dərstdə passiv və diqqətsizdirlər. Bəzi uşaqlar öz dünyalarına qərq olur, bəziləri isə dərslər zamanı fantaziyalar qurmağa başlayır. Onları sinfin işi ilə maraqlandırmaq çox çətindir.

Məktəb çağında autizmlı uşaqların çoxu yaradıcılığa can atır. Hekayələr, şeirlər yazır, hekayələr bəstələyirlər. Onları dinləyən və onların sərbəst fantaziyasına mane olmayan böyüklərə seçici bağlılıq nümayiş etdirirlər. Bununla belə, bu kateqoriyalı uşaqların böyüklərlə birlikdə aktiv həyata, onlarla məhsuldar ünsiyyətə ehtiyacı yoxdur [1].

Erkən uşaqlıq autizminin təsnifatı

Autizmin bir neçə fərqli təsnifatı var. Psixiatriya praktikasında Xəstəliklərin Beynəlxalq Təsnifatı, 10-cu revizion (1994) istifadə olunur. Onlar aşağıdakılardır [6]:

F84.0 Uşaqlıq autizmi;

F84.1 Atipik autizm;

F84.2 Rett sindromu;

F84.3 Uşaqlığın parçalanma pozğunluğu;

F84.4 Əqli gerilik və stereotip hərəkətlərlə əlaqəli hiperaktivlik pozğunluğu;

F84.5 Asperger sindromu;

F84.8 Digər geniş yayılmış inkişaf pozğunluqları;

F84.9 Geniş yayılmış inkişaf pozğunluqları, təyin olunmamış.

Uşaqlıq autizmi 3 yaşından əvvəl ən çox özünü göstərən geniş yayılmış inkişaf pozuntusudur. Uşaqlarda sosial qarşılıqlı əlaqə və ünsiyyət pozulur, məhdud, təkrarlanan davranışlar nümayiş etdirilir. Beləliklə, sosial qarşılıqlı əlaqənin üç sferası dəyişdirildi. Oğlanlarda qızlara nisbətən daha çox rast gəlinir.

Normal inkişafın əvvəlki dövrü praktiki olaraq yoxdur. Tipik olaraq, bu pozğunluq 3 yaşından əvvəl aşkar edilir. Uşaqlar sosial qarşılıqlı

əlaqəni keyfiyyətə pozurlar. Eyni zamanda, məktəbəqədər uşaqlar ətrafdakıları qeyri-adekvat qiymətləndirirlər və digər insanların duyğularına reaksiya vermirlər. Sosial işarələrdən kifayət qədər istifadə etmirlər. Belə uşaqlarda sosiallıq, emosionallıq və ünsiyyət bacarıqlarının öz davranışlarına çox məhdud inteqrasiyası var. Bu tip pozğunluq həmişə məhdudiyyətlər, təkrarlar, stereotipik davranışlar, maraqlar və fəaliyyətlə xarakterizə olunur [10].

Belə uşaqların davranışı disfunkional ritualların xüsusi nizamı ilə xarakterizə olunur. Uşaq onu əhatə edən gündəlik və ya detallardakı dəyişikliklərə müqavimət göstərə bilər. Bu diaqnostik əlamətlərə əlavə olaraq, uşaqlarda qorxular (fobiya), yuxu və yemək pozğunluqları, qəzəb və aqressivlik partlayışları müşahidə olunur. Autizm qüsurun özünü necə göstərməsinin spesifikliyi ilə xarakterizə olunur, uşaq böyüdükcə dəyişir. Və iğtişələr uşağın böyümə dövrləri boyunca davam edir. Bu sindrom yaş inkişafının bütün dövrlərində müşahidə olunur. Autizm zehni inkişafın müxtəlif səviyyələri ilə xarakterizə olunur, lakin zehni gerilik ümumiyyətlə ən qabarıq şəkildə özünü göstərir.

Atipik autizm əqli geriliyi və ya ciddi qəbuledici dil inkişafı pozğunluğu olan uşaqlarda olduqca yaygındır. Autizmin bu növü məktəbəqədər uşaqlarda diaqnostik meyarların olmaması ilə fərqlənir, bu, üç yaşdan beş yaşa qədər olan uşaqlara aiddir. Bu ilk üç ildən sonra görünür. Uşaqlarda autizmin diaqnozu üçün tələb olunan üç psixopatologiya sahəsindən bir və ya ikisində kifayət qədər fərqli qüsurlar yoxdur. Söhbət sosial sferalarda (qarşılıqlı əlaqə, ünsiyyət, məhdudiyyətlər, stereotiplər, davranışda təkrarlananlıq) pozuntulardan gedir. Sözügedən autizm növü ən çox ağır əqli geriliyi olan uşaqlarda diaqnoz qoyulur. Onlar aşağı səviyyədə fəaliyyət göstərirlər və buna görə də autizm diaqnozu üçün zəruri olan xüsusi deviant davranışın təzahürü üçün çox az imkan var. Atipik autizmin normal autizmdən əhəmiyyətli dərəcədə sapmasını qeyd etmək lazımdır [2].

Rett sindromu. Bu xəstəlik irsi xarakter daşıyır. Qızlarda diaqnoz qoyulur. Bir il və ya il yarım qədər uşaq normal inkişaf edir, lakin sonra qızlar nitq qabiliyyətini itirir, motor bacarıqları yox olur, uşaqlar isə mövzu-rol bacarıqlarını unudurlar. Əllərini stereotipik və monoton

şəkildə hərəkət etdirir, ovuşdurur və sıxırırlar. Qızlar danışmaqda çətinlik çəkirlər, bəzən mutasiya edir və ya yox olur. Qızlar elə bil özlərindən gülməyə məcbur olurlar, sonra davranışları impulsiv olur.

Uşaqlığın digər dezintegrativ pozğunluqları. Xəstəlik tədricən irəliləyir, lakin demans inkişaf edir. Sosiallaşma və ünsiyyətdəki pozğunluqlar zehni qüsurlardan daha çox autizm üçün xarakterikdir. Bu qrupa zehni inkişafın dayandırılması və geriləməsi, habelə sosial, kommunikativ və davranış funksiyalarının pozulması ilə müşayiət olunan erkən inkişaf edən mütərəqqi xəstəliklər daxildir. Tipik olaraq, bu, stereotipik hərəkətlər və otistik davranışlarla müşayiət olunur. Diaqnoz üçün, həmişə normal inkişafın əvvəlki dövrünün olması və tanınan orqanik beyin zədələnməsinə dair heç bir sübutun olmaması vacibdir.

Zehni gerilik və stereotip hərəkətlərlə əlaqəli hiperaktiv pozğunluqlar. Semptomlar xəstəliyin adı ilə xarakterizə olunur. Mürəkkəb simptomlarla müşayiət olunan ağır, dərin və ağır zehni gerilik.

Asperger sindromu. İlk dəfə 1944-cü ildə Vyana psixiatri G. Asperger tərəfindən təsvir edilmişdir. O, bu pozğunluğu şəxsiyyət pozğunluğu kimi qiymətləndirdi və onu otistik psixopatiya adlandırdı. Bu pozğunluğun mənşəyi hazırda məlum deyil. Asperger sindromu autizm spektri pozğunluğunun yüngül formasıdır [4].

Fəaliyyət qabiliyyətinin qorunması ilə xarakterizə olunan autizm forması. Bu sindrom klinik təzahürlərin nisbətən qeyri-müəyyən olması ilə xarakterizə olunur. Uşaqlar normal intellektə və zəif inkişaf etmiş sosial qabiliyyətlərə malikdirlər. Onlar sosial qarşılıqlı əlaqədə keyfiyyət pozğunluqları və məhdudiyyətlər, təkrarlar, davranış xüsusiyyətlərində, maraqlarda və fəaliyyətlərdə stereotiplərlə xarakterizə olunur. Uşaq nə qədər inkişaf edərsə, bir o qədər də şizoid tipinə yaxınlaşan xüsusi bir şəxsiyyət formalaşır.

Asperger sindromu sosial qarşılıqlı əlaqənin keyfiyyətə pozulması, uşaqlıq autizminə xas olan stereotipik, təkrarlanan, məhdud davranış, maraq və fəaliyyətlərin olması ilə xarakterizə olunur. Bununla belə, Asperger sindromu ilə nitq və intellektual inkişafda gecikmə yoxdur. Ümumiyyətlə, uşaqların əksəriyyətində normal

intellekt var. Motor inkişafı aşağıdakı xüsusiyyətlərə malikdir: onlar yöndəmsiz yeriyir, hərəkətləri qeyri-bərabər və stereotipikdir. Bu pozğunluq qızlara nisbətən oğlanlarda daha çox olur. Onlar eqosentrizm və həmyaşıdları ilə qarşılıqlı əlaqə üçün aşağı ehtiyac ilə xarakterizə olunur. Ünsiyyətdə uşaqlar sadələşmiş olurlar, aldatmağı və ya özünəməxsus şəkildə bunu etməyi bilmirlər, çox vaxt öz zərərlərinə. Onlar şərtlərə və təhqirlərə qarşı həssaslığın artması, sabit, "sirli" görünüş, üz ifadələrinin, jestlərin və bədən dilinin olmaması ilə xarakterizə olunur [1].

Nəticə

Autizm spektr pozuntusu erkən yaşlarda təzahür edir. Onun yaranmasına səbəb olan bir çox faktorlar vardır. Valideyn olmaq istəyən şəxslər bu pozuntu haqqında daha çox araşdırma aparmalıdır ki, bu haqda daha çox məlumatlı olsunlar. Və gələcəyə sağlam övlad yetişdirə bilsinlər. Eyni zamanda ana hamiləlik dövrü müddətində mümkün qədər mənfi situasiyalardan uzaq olmalıdır. Belə olduqda azda olsa bu sindromun qarşısını almaq mümkündür.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Астапов, В.М. Коррекционная педагогика с основами нейро- и патопсихологии [Электронный ресурс] / В.М. Астапов. – М.: ПЕР СЭ, 2006. – 176 с.
2. Староверова, М.С. Психолого-педагогическое сопровождение детей с расстройствами эмоционально-волевой сферы: практические материалы для психологов и родителей [Электронный

ресурс] / М.С. Староверова, О.И. Кузнецова. – М.: Владос, 2013. – 144 с.

3. Иванов, Е.С. Детский аутизм: диагностика и коррекция / Е.С. Иванов,

Л.Н. Демьянчук, Р.В. Демьянчук. – СПб.: «Дидактика плюс», 2014. – 80 с.

4. Карасева, Е.Г. Инклюзивное обучение и воспитание детей дошкольного возраста с ограниченными возможностями здоровья [Электронный ресурс] / Е.Г. Карасева. – М.: Русское слово, 2018. – 65 с.

5. Лайшева, О.А. Ранний детский аутизм: пути реабилитации [Электронный ресурс] / О.А. Лайшева, В.Е. Житловский, А.В. Корочкин, М.В. Лобачева. – М.: Спорт, 2017. – 109 с.

6. Максимова, Е.В. Уровни общения: причины возникновения раннего детского аутизма и его коррекция на основе теории Н.А. Бернштейна [Электронный ресурс] / Е.В. Максимова. – М.: Диалог-МИФИ, 2015. – 288 с.

7. Морозова, С.С. Аутизм: коррекционная работа при тяжелых и осложненных формах / С.С. Морозова. – М.: Владос, 2014. – 176 с.

8. Подольская, О.А. Основы коррекционной педагогики и психологии [Электронный ресурс] / О.А. Подольская, И.В. Яковлева. – М. - Берлин: Директ-Медиа, 2018. – 169 с.

9. Рудик, О.С. Коррекционная работа с аутичным ребенком / О.С. Рудик. – М.: Владос, 2015. – 189 с.

10. Фалевич, Е.Ю. Педагогическая работа с детьми с особенностями психофизического развития [Электронный ресурс] / Е.Ю. Фалевич, Т.С. Капелевич. – Минск: РИПО, 2015. – 64с.

Aygun Bahlul TALİBOVA

Western Caspian University, Master's student, Department of Psychology and Social Work

E-mail: ayguntalibova20@gmail.com

GENERAL PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF AUTISM SYNDROME

Summary

As we know, autism syndrome is a disorder that has become very common in recent times. This article discusses autism syndrome and the factors that affect its occurrence. At the same time, useful information is provided on the topic of - if people see any different behavior, reactions and symptoms in their children, they should start thinking about autism.

Keywords; autism, stereotype, unusual behavior, asperger, syndrome

Айгюн Бахлул кызы ТАЛЫБОВА

Западно-Каспийский Университет, магистрант, кафедра психологии и социальной работы

E-mail: ayguntalibova20@gmail.com

ОБЩАЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА СИНДРОМА АУТИЗМА

Резюме

Как известно, синдром аутизма — это расстройство, которое стало очень распространенным в последнее время. В этой статье обсуждается синдром аутизма и факторы, которые влияют на его возникновение. В то же время предоставляется полезная информация на тему — если люди видят какое-либо отличающееся поведение, реакции и симптомы у своих детей, им следует начать думать об аутизме.

Ключевые слова: аутизм, стереотип, необычное поведение, аспергер, синдром

Daxil olub: 02.11.2024